

LIMBA ȘI LITERATURA ROMÂNĂ

APLICAȚII, RECAPITULĂRI ȘI TESTE DE EVALUARE

**Caiet de lucru
Clasa a V-a**

(Auxiliarul se poate utiliza ca suport de lucru împreună cu toate manualele școlare aprobate de Ministerul Educației.)

**Editura Ars Libri
Costești-2024**

Unitatea 1 - Din nou la școală

• Recapitulare inițială	5
• Test de evaluare inițială	21

Unitatea 2 - Universul familiei

• Alfabetul limbii române	23
• Dicționarul. Articolul de dicționar	24
• Tipare textuale de structurare a ideilor: narativ, descriptiv, explicativ	27
• Roluri în comunicare: vorbitor, ascultător	33
• Tipuri de sunete: vocală, consoană, semivocală	35
• Cuvinte-cheie, idee principală, idee secundară, temă	38
• Etapele scrierii: generarea ideilor, planificare, scriere-descoperirea unor subiecte din universul familiar	42
• Corespondența sunet-literă. Silaba. Accentul (aplicativ)	44
• Planul simplu de idei	47
• Reguli de acces la cuvânt (întreruperi, suprapuneri, luarea/predarea cuvântului, așteptarea rândului la cuvânt)	49
• Cuvântul și contextul; forma și sensul cuvintelor	53
• Planul dezvoltat de idei	55
• Categoriile semantice: sinonime, antonime. Câmpul lexical	60
• Etapele scrierii: generarea ideilor, planificare, scriere-restrângerea unor teme la aspecte particulare	66
• Enunțul. Punctuația enunțului. Enunțuri asertive, interogative, exclamative, imperative	70
• Recapitulare	72
• Evaluare	75

Unitatea 3 - Lume de poveste

• Textul literar narativ: acțiune, personaj, timp, spațiu	76
• Propoziția simplă. Propoziția dezvoltată. Propoziția afirmativă. Propoziția negativă	85
• Unitățile comunicării: actele de limbaj (a afirma, a întreba, a recomanda, a solicita, a promite, a felicita, a declara etc.)	88
• Predicatul verbal	91
• Unitățile comunicării: perechile de adiacență (întrebare-răspuns, invitație-acceptarea/refuzarea invitației, reproș-acceptarea/refuzul reproșului, a face un compliment-a răspunde la un compliment)	93
• Etapele scrierii, generarea ideilor, planificare, scriere: încadrarea în subiect	98
• Subiectul exprimat (simplu și multiplu). Locul subiectului în propoziție	101
• Acordul predicatului cu subiectul	106
• Atributul	107
• Recapitulare	110
• Evaluare	115

Unitatea 4 - Bucuriile copilăriei

• Verbul (flexiunea verbului în raport cu numărul, persoana)	121
• Elemente paraverbale (intensitate vocală, intonație, timpul vorbirii) și nonverbale (mimică, poziții corporale, contact vizual) ca mărci ale personalității individului	123
• Identitate personală - identitate națională - diversitate culturală și lingvistică	124
• Verbul - moduri verbale: indicativul și imperativul. Timpurile simple ale modului indicativ	125
• Prezentarea textului: scrisul de mână, așezarea în pagină; inserarea unor desene, grafice, fotografii, scheme	130
• Textul narativ nonliterar: acțiune, participanți, timp, spațiu	131
• Timpurile compuse ale modului indicativ. Structura timpurilor compuse: verbe auxiliare (a fi, a avea, a vrea) și forme verbale nepersonale: infinitiv, participiu	135

● Recapitulare.....	142
● Evaluare.....	144

Unitatea 5 - Eroii de legendă

● Narativul în texte multimodale (text și imagine–bandă desenată)	145
● Planul simplu de idei	147
● Substantivul. Tipuri de substantive: comun, propriu	149
● Genul și numărul substantivului	151
● Categoria determinării: articolul (hotărât, nehotărât)	153
● Strategii de concepere și de comprehensiune a textului oral: cuvinte-cheie, idei principale, temă, informații generale și de detaliu	156
● Planul dezvoltat de idei	157
● Strategii de ascultare activă: ascultarea atentă a interlocutorului fără a-l întrerupe, reținerea corectă a informațiilor, întrebări de clarificare, reformularea unui pasaj, confirmarea prin mijloace nonverbale sau paraverbale a atenției acordate interlocutorului	159
● Comunicarea dialogată	161
● Posibilități combinatorii ale substantivului (substantiv și atribut). Prepoziția	164
● Modele comportamentale în legende greco-romane	167
● Recapitulare	171
● Evaluare	175

Unitatea 6 - Tărâmul cărții

● Textul nonliterar descriptiv	176
● Carte românească de învățătură: de la prima carte tipărită la cartea digitală	179
● Pronumele. Tipuri de pronume: pronumele personal, de politețe (flexiunea pronumelui personal în raport cu persoana, numărul, genul)	180
● Părțile textului: introducere, cuprins, încheiere; paragrafe	184
● Povestirea unei întâmplări reale/imaginare	184
● Textul explicativ (aplicativ)	185
● Istoria cuvintelor - variații ale formei și ale sensului în timp	186
● Adjectivul	187
● Strategii de comprehensiune: inferențe simple (relații cauză-efect, problemă-soluție)	190
● Articolul demonstrativ sau adjectival	190
● Gradele de comparație ale adjectivului	191
● Acordul adjectivului cu substantivul	193
● Recapitulare	195
● Evaluare	197

Unitatea 7 - Jocuri de copil

● Strategii de interpretare – interpretarea limbajului figurat (personificarea, comparația)	200
● Strategii de comprehensiune: predicții, împărtășirea impresiilor de lectură	204
● Atitudini comunicative: atenție și empatie	206
● Stil: corectitudine gramaticală, respectarea normelor ortografice și de punctuație	207
● Strategii de interpretare: răspuns afectiv, discutarea mesajului/mesajelor textului	208
● Exprimarea adecvată a emoțiilor	211
● Numeralul. Tipuri de numeral (cardinal, ordinal)	211
● Interese și atitudini față de lectură	213
● Limba standard. Normă și abatere	213
● Recapitulare	214
● Evaluare	216

după Ioan Alexandru Brătescu-Voinești

Într-o primăvară, o prepeliță aproape moartă de oboseală – că venea de departe, tocmai din Africa, s-a lăsat din zbor într-un lan verde de grâu, la marginea unui lăstar. După ce s-a odihnit vreo câteva zile, a început să adune bețișoare, foi uscate, paie și fire de fân și și-a făcut un cuib pe un mușuroi de pământ, mai sus, ca să nu i-l înece ploile; pe urmă, șapte zile de-a rândul a ouat câte un ou, în tot șapte ouă mici ca niște cofeturi și a început să le clocească.

După trei săptămâni i-au ieșit niște pui drăguți, nu goi ca puii de vrabie, îmbrăcați cu puf galben ca puii de găină, dar mici, parcă erau șapte gogoși de mătase și au început să umble prin grâu după mâncare. Prepelița prindea câte o furnică ori câte o lăcustă, le-o firimițea în bucățele mici, și ei, pic! pic! pic! cu cioculețele lor, o mâncau numaidecât. Și erau frumoși, cumiști și ascultători; se plimbau primprejurul mamei lor și când îi striga: Pitpalac! repede veneau lângă ea.

Odată, prin iunie, când au venit țărani să secere grâul, cel mai mare dintre pui n-a alergat repede la chemarea mamei sale, și cum nu știa să zboare, haț! L-a prins un flăcău sub căciulă. Ce frică a pățit când s-a simțit strâns în palma flăcăului, numai el a știut; îi bătea inima ca ceasornicul meu din buzunar; dar a avut noroc de un țăran bătrân, care s-a rugat pentru el:

– Lasă-l jos, Marine, că e păcat de el, moare. Nu-l vezi că de-abia e cât luleaua?

Când s-a văzut scăpat, fuga speriat la prepeliță să-i spună pățania.

Ea l-a luat, l-a mângâiat și i-a spus:

– Vezi, dacă nu mă asculți? Când te-oi face mare, o să faci cum oi vrea tu, dar acum, că ești mic, să nu ieși niciodată din vorba mea, că poți să pățești și mai rău.

Și așa trăiau acolo liniștiți și fericiți. După seceratul grâului și din ridicarea snopilor, se ridicaseră pe miriște o groază de boabe, cu care se hrăneau, și, măcar că nu era vreo apă prin apropiere, nu sufereau de sete, că beau dimineața picături de rouă de pe firele de iarbă. Ziua, stăteau la umbră în lăstare; după-amiază – când se potolea vipia – ieșeau cu toții pe miriște; iar în nopțile răcoroase, se adunau grămadă, ca sub un cort, sub aripile ocrotitoare ale prepeliței.

Încet-încet puful de pe ei s-a schimbat în fulgi și în pene, iar cu ajutorul mamei lor au început să zboare. Și mama lor le spunea că-i învață să zboare pentru o călătorie lungă, pe care trebuia s-o facă în curând, când o trece vara. „Și o să zburăm pe sus de tot, zile și nopți, și o să vedem dedesubtul nostru orașe mari, râuri și marea.”

Dicționar

cofet, -uri s. n.: diverse sortimente de bomboane, de zaharicale etc.;

miriște, -i, s. f.: teren agricol pe care au rămas, după recoltare, părțile inferioare ale tulpinilor de cereale sau de la alte plante cultivate;

mușuroi, -oaie, s. n.: ridicătură mică de pământ.

1 Precizează locul acțiunii și personajele textului.

- c) Delimitează textul în fragmente cu ajutorul planului de idei.
d) Povestește în scris întâmplările relatate, potrivit planului dezvoltat de idei.

6 În fragmentul de text **Puiul** după I. Al. Brătescu-Voinești, puiul cel mare experimentează mai multe stări. Numește una dintre aceste stări și menționează ce anume o provoacă.

7 Formulează într-un singur enunț mesajul fragmentului de text.

8 Enumeră trei motive pentru care crezi că puiul cel mare a fost prins de către flăcău.

9 Identifică în text cuvinte sau grupuri de cuvinte prin care să evidențiezi:

- priceperea prepeliței în construirea cuibului _____
- grija mamei pentru hrănirea puilor _____
- atenția ei la supravegherea puilor _____
- sfaturile înțelepte ale mamei _____
- protejarea puilor de răcoarea nopților _____
- dorința mamei de a-i învăța să zboare pentru călătorie _____

10 Alcătuieste enunțuri în care cuvintele *pui* și *bob* să aibă alte sensuri decât cele din text.

11 Cadrane

I. Scrie cuvinte cu sens asemănător pentru:

- flăcău - _____
- mâncare - _____
- pășania - _____
- ocrotitor - _____
- a striga - _____
- odată - _____
- a mângâia - _____
- a se potoli - _____

II. Scrie cuvinte cu sens opus pentru:

- s-a odihnit - _____
- cuminți - _____
- ascultători - _____
- dedesubtul - _____
- dimineață - _____
- căldură - _____
- au rămas - _____
- prindea - _____

III. Scrie enunțuri cu două sensuri diferite ale cuvântului *lumină*.

IV. Explică următorul enunț: „... dar acum să nu ieși niciodată din vorba mea.”

12 Dacă ai fi fost în locul flăcăului i-ai fi dat drumul puișorului?

• *Da, pentru că* _____

• *Nu, pentru că* _____

13 Precizează rolul semnelor de punctuație din enunțurile:

• Ea l-a luat, l-a mângâiat și i-a spus:

• – Vezi, dacă nu mă asculți?

14 Subliniază cinci substantive și cinci verbe din primul fragment al textului.

15 Selectează din al treilea fragment două adjective și analizează-le ca părți de vorbire, după model:

drăguți: *adjectiv, genul masculin, numărul plural (se acordă în gen și număr cu substantivul pui).*

16 Încercuiește pronumele identificate în text și precizează-le felul, persoana, numărul și genul.

17 Alcătuieste enunțuri în care predicatele să fie exprimate prin verbele: *vor zbura, a fugit, striga, a ouat*.

18 Formulează câte o propoziție în care subiectul să fie exprimat prin:

• *pronume personal;*

• *pronume personal de politețe;*

• *substantiv comun;*

• *substantiv propriu.*

19 Alcătuieste câte un enunț în care cuvântul *fire* să aibă sensuri diferite.

20 Extrage din text câte un exemplu de propoziție:

• *interogativă;*

• *exclamativă;*

• *afirmativă;*

• *negativă.*

21 Pornind de la conținutul fragmentului de text *Puiul*, scrie câte o întrebare care să înceapă cu următoarele grupuri de cuvinte:

• *De ce crezi că* _____ ?

• *Din ce cauză* _____ ?

22 Folosește în enunțuri expresiile care conțin cuvântul **bate**.

• a bate apa în piua – a pierde vremea

• a bate toba – a divulga un secret

• a se bate cap în cap – a se contrazice

• a bate palma – a încheia o înțelegere

• a bate câmpii – a vorbi fără rost

23 Formulează câte o propoziție în care cuvântul **vie** să fie, pe rând:

a) substantiv.

b) verb.

c) adjectiv.

24 Completează după model:

miriști – miriștilor

• pui – _____

• mușuroaie – _____

• ouă – _____

• lăcuste – _____

• paie – _____

• fire – _____

25 Scrie un text de maximum 10 rânduri, în care să prezinți cum ai fi procedat cu puiul cel mare al prepeliței, dacă ai fi fost tu în locul flăcăului.

26 Citește în întregime povestirea **Puiul** de I. Al. Brătescu-Voinești. Exprimă-ți părerea în legătură cu finalul povestirii, într-un text de aproximativ 50 de cuvinte.

27 **Lucrează în echipă!**

Lucrați în grupe de patru-cinci elevi. Imaginați-vă un alt final al povestirii **Puiul**, alcătuind un text de 20-30 de cuvinte. Citiți textele în fața clasei, pe **Scaunul autorului!**

28 Scrie câte un adjectiv potrivit pentru substantivele de mai jos.

pui

prepețiță

primăvară

aripă

călătorie

lan

29 Alcătuieste câte un enunț în care adjectivele scrise la exercițiul **28** să se afle înaintea substantivului.

